

Protokol

Litteraturstudie: Inklusion og eksklusion i undervisningen og i undervisning i fag

Forskningsspørgsmål:

Inklusion og eksklusion i undervisningen:

- Hvilke faktorer (politiske, kulturelle, organisatoriske og pædagogisk/didaktiske), peger forskningslitteraturen på skaber inkluderende eller ekskluderende undervisning og læringsmiljøer?
- Hvordan indkredses inklusion og eksklusion i undervisningen i den internationale forskningslitteratur?

Inklusion og eksklusion i fagundervisningen:

- Hvilke faktorer (politiske, kulturelle, organisatoriske og pædagogisk/didaktiske) peger eksisterende studier på skaber inkluderende eller ekskluderende læringsmiljøer?
- Hvad peger eksisterende studier på konstituerer en undervisningspraksis, hvor fagdidaktisk praksis forenes med inkluderende praksis?

Definitioner og afgrænsninger

Litteratursøgningen er afgrænset til at fokusere på studier, der i deres design spørger til og undersøger lærerens arbejde med at skulle undervise og inkludere og skulle undervise i fag og inkludere i den almindelige grundskole (til og med K12 i USA), primary og secondary schools. Der er søgt på studier, der retter fokus på praksis – på klasserumspraksis og på, hvordan inklusion og eksklusion fremtræder i praksis. Der er ikke fokuseret på, hvordan elever med forskelligartede særlige behov (eksempelvis nedsat hørelse eller emotionelle forstyrrelser) eller diagnoser kan kompenseres med særligt tilrettelagte tiltag i undervisningen (fx specialpædagogiske undervisningsmetoder eller støttepersoners arbejde med specifikke børn). Der er ikke søgt studier, som udelukkende beskæftiger sig med inklusion, med eksklusion og med undervisning, men på studier, som har alle disse dele med. Der er heller ikke fokuseret på specialundervisningsområdet, men udelukkende på studier, der bygger på en bred inklusionsforståelse og ikke på, at særlige behov forudsætter særlige tiltag.

Litteraturstudiets formål

Litteraturstudiets formål er at...

- Give et indblik i, hvordan inklusion, eksklusion og undervisningspraksis kan forstås som sammenvævede dele af lærerpraksis
- Give indblik i læreres udfordringer i klasserumspraksis med fokus på, hvordan de identificeres i forskningslitteraturen
- Give et overblik over, hvilke tiltag, som den internationale forskningslitteratur foreslår for at imødekomme en intention om, at flere børn deltager i undervisningen.
- Give et overblik over de centrale temaer/problemstillinger i litteraturen på området. Hvilke elementer diskuteres og med hvilke argumenter?
- At give et overblik over den internationale diskussion om inklusion og eksklusion.
- Få blik for, hvad litteraturen beskæftiger sig med, og hvad den ikke beskæftiger sig med.
- Inspirere til nye måder at forstå inklusionsudfordringen på, ved at opsøge studier, som anskuer fænomenet inklusion og eksklusion, som tæt knyttet til situeret undervisningspraksis – også undervisning i fag.
- Bidrage til at kaste lys over de samfundsmæssige og kulturelle sammenhænge, der konstituerer inklusionsopgaven.
- Give indblik i, hvilke forskningstilgange og metoder, inklusion og undervisning udforskes med.
- Give et overblik over, hvordan forskning og litteratur om inklusion forbindes til forskning og litteratur om undervisning.
- Give indblik i, hvad inklusion defineres at være som praksis?

Litteraturstudiets design

Der er gennemført to søgeprocesser, en for international viden og en for skandinavisk viden.

- Der er udelukkende søgt efter udgivelser publiceret på dansk, engelsk, norsk eller svensk.
- Der er udelukkende søgt efter udgivelser publiceret i perioden 2000 – 2020 (og i den endelige inkluderede litteratur fra 2014-2020). Enkelte, der er publiceret før indgår, da de er meget dækkende for forskningsoversigtens fokus.

- Der er søgt efter udgivelser, der omhandler sammenlignelige skolesystemer, dvs. OECD eller EU lande.
- Der er søgt efter studier, der omhandler grundskolen (i USA dog til og med K12).
- De udvalgte studier er fagfællebedømte og er både fra den internationale forskningslitteratur (på engelsk) og fra den skandinaviske litteratur

Hvad angår den skandinaviske søgning, er den udført i følgende databaser: Oria (NO), Norart (NO), SwePub (SE), Diva (SE), Forskningsdatabasen (DK), Bibliotek.dk (DK). Der er anvendt ensartede søgestrengene med sproglige tilpasninger i de forskellige databaser.

Hvad angår den engelsksprogede (internationale) litteratur er der søgt på Eric, Education database, Education research complete, British education index, Australian education index.

I første søgning bag forskningsoversigten viste der sig at komme uhåndterbart mange studier. Derfor blev søgeprocessen mere og mere snæver og kom i sidste ende til - ud over at søge på sammenhænge mellem inklusion, eksklusion og undervisning – at begrænse de inkluderede studier til at fokusere på klasserums- og undervisningspraksis. Dermed kom forskningskortlægningen til at bygge hovedsageligt på empirisk forskning og på etnografisk forskning, men der er også enkelte studier inkluderet, som har et mixed methods design. De inkluderede studier, som er blevet læst endte på 350 og ud af disse blev 145 udvalgt og det er disse, forskningsoversigterne bygger på. Oversigten om inklusion og eksklusion i undervisningen bygger på 82 studier og forskningsoversigten om inklusion og eksklusion i fagundervisningen bygger på 63 studier. De endeligt valgte studier er udvalgt sådan, at de er udvalgt sådan, at de lever op til ambitionen om at kombinere en interesse for inklusion, eksklusion og undervisningspraksis.

Søgeord

Der er søgt på litteratur fra Skandinavien, Australien, Amerika, Europa. Der er ikke søgt på litteratur fra Psyk-info, da interessen ligger i at forstå sammenhængen mellem inklusion og undervisning og ikke børns individuelle egenskaber

Definitioner og afgrænsning:

Litteratursøgningen afgrænses til at fokusere på inklusion og eksklusion i den almene grundskole (til og med K12 i USA/primary og secondary internationalt) og i sammenhæng med undervisningens praksis (både undervisning bredt og i specifikke fag). Der er søgt på forskning i skolens praksis og i undervisningen – og ikke på, hvordan individuelle studerende (eventuelt med forskellige funktionsnedsættelser

og i særlige kulturelle og sociale/emotionelle vilkår) kompenseres med individuelt tilrettelagte specialpædagogiske metoder. I første søgning blev der søgt på litteratur fra 2000 og frem til nu (2020), men da antallet af studier var overvældende blev det reduceret til studier fra 2014 til nu (2020).

Søgeord:

Først lige en præcisering af, hvilke ord, der er søgt på – inden de blev søgt sammen på kryds og tværs for netop at få fat i sammenhænge mellem inklusion, eksklusion og undervisningspraksis.

Dansk: Inklusion, inkluderende læringsmiljøer, inkluderende undervisning, didaktik/inklusion, diversitet/didaktik, differentiering, læringsmiljøer/undervisning, læringsudbytte/inklusion, inkluderende fællesskab/undervisning.

Svensk: Inklusion, inkludarende læringsmiljøer (inkluderande lärmiljöer), inkluderande undervisning, didaktik/inklusion, diversitet(mångfald)/didaktik, differentiering (anpassad undervisning), lärmiljöer (lärmiljöer/lärande miljöer)/undervisning, læringsudbytte/inklusion, inkluderande gemenskap/undervisning, en skola för alla

Norsk: Inklusjon, tilpasset opplæring, læringsmiljø, inkluderende undervisning, didaktik/Inklusjon, inkluderende læringsmiljøer, inkluderende undervisning, didaktik/inklusion, diversitet/didaktik, differentiering, læringsmiljøer/undervisning, læringsudbytte /inklusion, inkluderende fellesskap/undervisning.

Engelsk: Inclusive Education, inclusive learning-environment, inclusive teaching, didactic (curriculum)/inclusion, inclusive teaching, inclusive training, didactics/inclusion, diversity/teaching, equity/teaching, equity/school, equity/learning, social justice/teaching, social justice/school, social justice/learning, inclusive classrooms/communities, flexible/differentiated teaching/instruction/learning

I første foreløbige, undersøgende søgning blev der søgt på følgende og med de mange 'hits' viser det sig, at inklusion er et ganske stort forskningsfelt internationalt.

Den første engelske søgning på (Social justice/teaching/school/learning) i Eric basen resulterede i 7.500 studier. En anden søgning (Diversity/teaching/School learning) i Eric resulterede i 10.000 studier. Og endelig resulterede tredje søgning (Equity/teaching/school/learning) på 13.000 studier.

For at få disse reduceret søgte vi på grundskole og det reducerede søgningerne noget: Social justice/teaching/school/learning (med grundskole og fra 2000): 1797, Equity/teaching/school/learning (med grundskole og fra 2000): 1884, Diveristy/teaching/school/learning (med grundskole og fra 2000): 1781

For at reducere i søgningen søgte vi på studier, der rummede begreberne 'situated practice', 'classroom research' og 'classroompractice' og så faldt omfanget betragteligt. Der er altså en stor diskussion om inklusion, men den er i relativt ringe omfang forankret i praksis. Vi har udelukkende inddraget de, som har praksis med sig med søgningerne: classroom/teaching/school/learning (equity) (441 studier) og classroom/teaching/school/learning (diversity) (733 studier) og classroom/teaching/school/learning (social justice) (429 studier) Disse er inkluderet i forskningsoversigten.

Med endnu en søgning på eksklusion (på alle sprog) finder vi yderligere 42 studier og på søgningen eksklusion og klasserum (på alle sprog) og i grundskolen finder vi 64 studier, som vi inkluderer.

Når vi forsøger at søge begreberne same søger vi på følgende måde:

((equity NEAR/3 (teaching OR School OR learning)) AND (classroom OR Situated)) OR ti((equity NEAR/3 (teaching OR School OR learning)) AND (classroom OR Situated)) OR su((equity NEAR/3 (teaching OR School OR learning)) AND (classroom OR Situated)) (118 studier)

((Inklusion* OR Inkludere* OR eksklusion* OR ekskludere OR Diversitet OR Differentier*) AND (Læringsmiljø* OR undervisning* OR fagdidaktik* OR didaktik* OR Læringsudbytte* OR Fællesskab*) AND (skole* OR Grundskole* OR folkeskole*) (185 studier og med eksklusion yderligere 10)

((Inklusion* OR Inkludera* OR eksklusion* OR ekskludera OR Diversitet OR Differentier*) AND (Lärende miljöö* OR undervisning* OR Ämnesdidaktik* OR didaktik* OR Läringsutbytte* OR Gemenskap*) AND (skola* OR Grunskola* OR folkskola*) (326 studier)-

(eksklusjon* OR Inklusjon* OR inkluder* OR ekskluder* OR mangfold* OR differensier*) **AND** (Didaktikk* OR fagdidaktikk* OR undervisning* OR læringsmiljø* OR læringsutbytt*)(14 studier). Og søgningen (Tilpasset AND opplæring*) (34 studier)-

Screening, herunder kriterier for inklusion og eksklusion

Al litteratur har været igennem en screeningsproces med de herunder anførte kriterier for in- og eksklusion:

Inklusion:

- Studiet beskæftiger sig med et eller flere af undersøgelsesspørgsmålene.
- Der inddrages kun akademiske dokumenttyper, inkl. teoretiske udgivelser, konferencepapirer og ikke mindst empiriske studier.

Eksklusion:

- Forkert dokumenttype: Editorials, kommentarer, anmeldelse, policy dokumenter, biografier, uddannelsesopgaver: specialer, masteropgaver, bacheloropgaver.
- Forkert udgivelsestidspunkt: Studiet er udgivet før 2014.
- Forkert land: Studiet indeholder ikke data fra OECD- eller EU-lande. Studiet ekskluderes, hvis empirien ikke er produceret i et af disse lande.
- Forkert uddannelsesområde: Studiet undersøger inklusion og eksklusion på grundskoleniveau.
- Forkert sprog: Studiet er ikke publiceret på dansk, norsk, svensk eller engelsk.
- Forkert fokus: Studiet har ikke fokus på sammenhænge mellem inklusion/eksklusion og undervisning.

Yderligere screeningskriterier:

- Utilstrækkelig information: Studiet bibringer ikke informationer om uddannelsesområde/land(e) det empiriske materiale er produceret i.

Videnskondensering

Kondenseringen fokuserer på at besvare undersøgelsesspørgsmålene:

Kondenseringen skal referere oplysninger om:

- Hvad var forskningens formål?
- Hvad var forskningsspørgsmålene?
- Hvad var forskningsfundene?
- Hvilke tilgange blev anvendt
  - o teoretisk, metodisk, analysestrategisk?
- I hvilken kontekst blev forskningen udarbejdet?

- I hvilke(t) land(e)?
- Hvad bidrager studiet med i forhold til feltet?
- Hvad bidrager studiet med i forhold til forskningsspørgsmålene?

Litteraturstudiet

Forskningskortlægningen bygger på et litteraturstudiet, hvor en række studier er blevet ekskluderet på baggrund af de ovenstående eksklusionskriterier.

Samlet antal studier lagt ind i EPPI: 6.541.

490 studier er læst i fuldtekstversion og i denne proces er en række studier blevet ekskluderet, sådan at 350 studier er blevet kondenseret efter ovenstående struktur. 140 studier er derfor blevet ekskluderet efter fuldtekstlæsningen – efter samme eksklusionskriterier, som blev omtalt tidligere.

Og ud af disse 350 studier indgår 145 studier i forskningsoversigten.

Forskningsoversigten om inklusion og eksklusion i undervisningen bygger direkte på 82 studier og forskningskortlægningen om inklusion og eksklusion i fagundervisningen bygge på 63 studier. 17 med fokus på danskfaget, 14 med fokus på matematikfaget, 16 med fokus på naturfag, 3 med fokus på idræt og 9 med fokus på de æstetiske fag.

De udvalgte studier er fagfællebedømte og er publiceret mellem 2014-2020 og er både fra den internationale forskningslitteratur (på engelsk) og på den skandinaviske litteratur.